



**BOLLEBYGDS  
KOMMUN**

**Utredning**

2024-08-05

**Fastställt:** Socialnämnden 2024-08-20 § XX

Dnr: SN2023/140-xx

## **Utredning gällande förutsättningar för inrättande av hemtjänstkontor i Töllsjö**

# Innehållsförteckning

Utredningsuppdrag.....	3
Utredningsförfarande.....	3
Nuvarande utförande av hemtjänst i Töllsjö.....	3
Demografi.....	4
Olika typer av organisation.....	4
Scenario 1 – nuvarande organisation.....	4
Scenario 2 – hemtjänstlokal för rast och lunch.....	5
Scenario 3 – hemtjänstlokal där personalen börjar och avslutar sitt arbetspass.....	6
Brukarperspektiv.....	7
Arbetsvillkor för kommunens medarbetare.....	8
Tillgänglighet för kommuninvånare.....	8
Säkerhets- och miljöperspektiv.....	9
Ekonomi.....	9
Direkta kostnader.....	9
Lokalkostnader.....	10
Bil- och drivmedelskostnader.....	10
Personalkostnader.....	10
Indirekta kostnader.....	11
Personalomsättning.....	11
Rekrytering.....	12
Effektivitet.....	12
Underlag.....	12
Sammanfattning.....	13
Bedömning.....	15

## Utredningsuppdrag

I socialnämndens *Verksamhetsplan och budget* för åren 2023 och 2024 har kommunfullmäktige givit socialnämnden i uppdrag att utreda förutsättningar för att inrätta ett hemtjänstkontor i Töllsjö. Åtgärden ska syfta till ökad tillgänglighet för kommuninvånare och förbättrade arbetsvillkor för kommunens medarbetare.

Socialförvaltningen utredde frågan 2023 och presenterat utredningen vid socialnämndens sammanträde i december. Socialnämnden återremitterade ärendet till socialförvaltningen med följande motivering: Det saknas ett ekonomiskt perspektiv gällande kostnad för lokal respektive resor, det saknas brukarperspektiv samt miljöperspektiv.

Denna utredning tar således sikte på huruvida ett hemtjänstkontor i Töllsjö medför ökad tillgänglighet för kommuninvånare och förbättrade arbetsvillkor för kommunens medarbetare, samt inkluderar ett ekonomiskt perspektiv gällande kostnad för lokal respektive resor, brukarperspektiv samt miljöperspektiv.

## Utredningsförfarande

Utredningen har baserats på uppgifter från:

- Rådet för främjandet av kommunala analyser (RKA) statistikdatabas Kolada.
- Intervjuer med hemtjänstpersonal, planerare och enhetschefer.
- Enkätundersökning med hemtjänstpersonal.
- Omvärldsbevakning utifrån rådande arbets sätt på socialförvaltningen i Marks kommun.

## Nuvarande utförande av hemtjänst i Töllsjö

Personalen i hemtjänsten i Bollebygds kommun är organiserad i Väst- och Östgruppen. Inom varje grupp arbetar personalen på schemarader i olika distrikt där exempelvis Töllsjövägen är ett distrikt och Töllsjö är ett annat. På Töllsjövägen arbetar 1 personal dagtid och 1 personal kvällstid. I Töllsjö arbetar 3 personal dagtid och 2 personal kvällstid. Schema finns i arbetstelefonerna där även elektroniska nycklar finns som gör att de kan öppna brukarnas dörrar. Medicinering sker vanligtvis vid klockan 08.00, 14.00 och 20.00.

Personalen som arbetar i Töllsjö har egna hemtjänstbilar. En personal i Västgruppen har en extra larmtelefon dit trygghetslarm är kopplade och kommunicerar med personal som befinner sig i aktuellt område, som i sin tur besvarar larmet. I dagsläget är scheman optimerade så att transport mellan Töllsjö och Bollebygd sker i samband med rast, upphämtning av brukarnas utrustning som finns i hemtjänstlokalen samt upphämtning av brukarnas mat från Bollegården. Personalen utför även besök längs med transportsträckan, det vill säga utanför Töllsjö, när de är på väg till lokalen för att ta sin rast samt hämta utrustning och mat.

## Demografi

Töllsjö tätort ligger i de norra delarna av Bollebygds kommun med omkring 430 invånare. Det geografiska området sträcker sig i en remsa norr om Bollebygd mellan Härryda kommun och Borås kommun, från Henå i söder till Storskogen i norr. Bollebygds kommun är enligt valmyndigheten och SCB uppdelad i primärt tre områden (Bollebygd, Olsfors och Töllsjö) där centralorten Bollebygd i sin tur är uppdelad i tre delar (väst, syd och öst) med totalt ca 6800 invånare. Olsfors är näst störst med 1579 invånare och därefter Töllsjö med 1230 invånare.

Hemtjänstunderlaget i Töllsjö varierar men vid senare kontroller har det rört sig om cirka 400 hemtjänststimmar per månad fördelat på 25-30 brukare.

## Olika typer av organisation

För att utreda olika aspekter av inrättande av ett hemtjänstkontor i Töllsjö behöver även typ av organisation framgå och exemplifieras. Ska personalen utgå från en lokal i Töllsjö, parkera sina hemtjänstbilar i anslutning till lokalen och arbeta i ett eget distrikt eller är en hemtjänstlokal tänkt som en plats där personalen tar rast och äter lunch, men att dagen börjar och slutar i centrala Bollebygd?

För att jämföra de olika organisationsmodellerna har tre uträkningar tagits fram:

- Scenario 1 är nuvarande organisation med samlingslokal vid Stationsvägen 13 i Bollebygd.
- Scenario 2 är en lokal i Töllsjö där personalen tar rast och äter lunch.
- Scenario 3 är en hemtjänstlokal där personalen startar och slutar sina arbetspass, där tjänstefordon är placerade och där arbetsledning finns representerad vid ett antal tillfällen under veckan.

Utredningen tar med ekonomiska, säkerhetsmässiga och miljömässiga aspekter där antal körda mil står i direkt relation till ekonomi, säkerhet och miljö vilket också kan betraktas som direkta kostnader. Indirekta kostnader så som arbetstid, transport till och från arbete och personalomsättning lyfts mer som ett problematiserande i utredningen.

### Scenario 1 – nuvarande organisation

I Töllsjö arbetar 3 personal dagtid och 2 personal kvälltid. Schema finns i arbetstelefonerna där även elektroniska nycklar finns som gör att de kan öppna brukarnas dörrar. Medicinering sker vanligtvis vid klockan 08.00, 14.00 och 20.00. Varje personal har egen bil och rör sig i sitt distrikt under arbetspasset. En personal i Västgruppen har en extra larmtelefon dit larm är kopplade och kommunicerar med den personal som befinner sig i aktuellt område.

Dagpersonalen börjar klockan 06.30 samt 06.45 och utgår från hemtjänstlokalen på Stationsvägen 13 i Bollebygd där de har morgonrapport, får information från sjuksköterska samt packar utrustning innan de påbörjar hembesöken hos brukarna. Lunchrast sker på Stationsvägen 13. I samband med att lunchrasten avslutas hämtar personalen nytt material för eftermiddagens omvårdnadsarbete ur centralförrådet på Stationsvägen 13 eller från Bollegården. De hämtar även brukarnas mat från restaurangen på Bollegården. På väg till och från Töllsjö är schema optimerat så att personalen kan utföra brukarbesök långs med resvägen.

Kvällspersonalen börjar klockan 14.30 på Stationsvägen 13. Under eftermiddagen mellan klockan 14.30-17.00 lånas en bil från centrumdistriktet, antingen för transport till Töllsjö för eftermiddagsbesök eller andra delar av Bollebygd beroende på aktuellt behov. Även social dokumentation, uppdatering av genomförandeplaner, kontakt med biståndshandläggarna, teammöten och annan administration sker under eftermiddagarna. Rapport av vikt och väsentlighet sker löpande under eftermiddagen och vid 17-tiden börjar kvällspasset.

Nattpersonalen börjar klockan 21.00 och får rapport från kvällspersonalen som går av sitt pass klockan 22.00. I Bollebygds kommun arbetar 3 nattpersonal fördelade på 2 bilar där den ena av bilarna tar hand om dubbelbemanningar fram till 07.00 när rapport lämnas till morgonpersonalen.

Tid	Från	Till	km/bil	km totalt	Antal bilar	Syfte	Transporttid
06:45						Rapport från natt	
07:10	Stationsvägen	Töllsjö	17	51	3	Start morgonpass	20x3=60
07:35	Töllsjö	Töllsjö			3	Arbete hos brukare	
11:40	Töllsjö	Stationsvägen	17	51	3	På väg till rast	20x3=60
12:50	Stationsvägen	Töllsjö	17	51	3	Start eftermiddagspass (inklusive hämta mat och utrustning till brukarna från Bollgården)	20x3=60
13:10	Töllsjö	Töllsjö			3	Arbete hos brukarna	
15:30	Töllsjö	Stationsvägen	17	51	3	På väg till att avsluta eftermiddagspass	20x3=60
		<b>Totalt dag</b>	<b>68</b>	<b>204</b>	<b>3</b>		<b>240 min</b>
14:30	Stationsvägen	Töllsjö	17	17	1	Kvällspersonalens första pass	20
16:30	Töllsjö	Stationsvägen	17	17	1		20
17:00	Stationsvägen	Töllsjö	17	34	2	Start kvällspass	20x2=40
	Töllsjö	Töllsjö			2	Arbete hos brukarna	
20:30	Töllsjö	Stationsvägen	17	34	2	På väg till att avsluta kvällspass	20x2=40
		<b>Totalt kväll</b>	<b>68</b>	<b>102</b>	<b>2</b>	<b>Total tid</b>	<b>120 min</b>
		<b>Totalt dag/kväll</b>		<b>306</b>			<b>360 min</b>

Tabellen redovisar enbart resor mellan Bollebygd och Töllsjö för att kunna jämföra organisationsalternativen.

### Scenario 2 – hemtjänstlokal för rast och lunch

I ett annat scenario finns det en hemtjänstlokal tillgänglig för personalen att använda för rast och lunch men att dagen börjar och slutar vid Stationsvägen 13 tillsammans med övriga medarbetare inom hemtjänsten. Detta scenario ger små förändringar i antal körda kilometer där minskningen skulle kunna vara att enbart två bilar behövs för att hämta mat åt brukarna. Restiden för personalen är oförändrad eftersom de börjar och slutar vid Stationsvägen 13 i Bollebygd.

Tid	Från	Till	km/bil	km totalt	Antal bilar	Syfte	Tid
06:45						Rapport från natt	
07:10	Stationsvägen	Töllsjö	17	51	3	Start morgonpass	20x3=60
07:35	Töllsjö	Töllsjö			3	Arbete hos brukare	
11:40	Töllsjö	Bollebygd	17	34	2	Hämta mat och utrustning till brukarna från Bollgården.	20x2=40
12:10	Bollebygd	Töllsjö	17	34	2	Återresa till Töllsjö	20x2=40
12:30	Töllsjö	Töllsjö				Arbete hos brukarna	
15:30	Töllsjö	Stationsvägen	17	51	3	På väg till att avsluta eftermiddagspass	20x3=60
		<b>Totalt dag</b>	<b>68</b>	<b>170</b>	<b>3</b>		<b>200 min</b>
14:30	Stationsvägen	Töllsjö	17	17	1	Kvällspersonalens första pass	20
16:30	Töllsjö	Stationsvägen	17	17	1		20
17:00	Stationsvägen	Töllsjö	17	34	2	Start kvällspass	20x2=40
	Töllsjö	Töllsjö				Arbete hos brukarna	
20:30	Töllsjö	Stationsvägen	17	34	2	På väg till att avsluta kvällspass	20x2=40
		<b>Totalt kväll</b>	<b>68</b>	<b>102</b>	<b>2</b>	<b>Totalt tid</b>	<b>120 min</b>
		<b>Totalt dag/kväll</b>		<b>272</b>			<b>320 min</b>

Tabellen redovisar enbart resor mellan Bollebygd och Töllsjö för att kunna jämföra organisationsalternativen. Tabellen visar på färre körda kilometer jämfört med scenario 1 där två av tre bilar hämtar mat vid Bollegårdens restaurang. Samma upplägg går att planera i scenario 1.

### Scenario 3 – hemtjänstlokal där personalen börjar och avslutar sitt arbetspass

I ett tredje scenario används hemtjänstlokalen som en egen driftsenhet där personalen börjar och avslutar sitt arbetspass och har sin rast. Tjänstefordon parkeras vid lokalen när de inte används.

Team-möten där personal träffar sjuksköterska, arbetsterapeut, fysioterapeut och biståndshandläggare sker över videolänk. APT en gång per månad genomförs gemensamt vid Stationsvägen 13 i Bollebygd. För att ombesörja arbetsledning behöver enhetschef besöka lokalen lämpligtvis i samband med morgon- eller eftermiddagsrapport då personalen är i lokalen. För att kvällspersonalen under sitt inledande pass mellan klockan 14.00-17.00 ska kunna utföra hembesök behöver en extra bil införskaffas.

Uträkningar visar att genom införande av en hemtjänstlokal minskas både antal körda kilometer samt restid för personalen under arbetstid. Vad som dock behöver tilläggas är att de besparingar som arbetsgivaren gör genom minskade körningar istället läggs på personalen som då själva ansvarar för att bekosta och genomföra resa till och från Töllsjö före och efter arbetstid.

Utöver resorna som redovisas nedan behöver personalen resa till Bollebygd för att hämta läkemedel och material/utrustning till brukarna. Ansvarig sjuksköterska lämnar dosetter med läkemedel varje vecka samt apodosrullar varannan vecka, vilka förvaras i låsta medicinskåp på Stationsvägen 13 där de behöver hämtas. Behovet av nytt material och utrustning varierar, men i dagsläget tar personal med sig detta vid varje körning vilket bör indikera ett behov av större

hämtningar några tillfällen per vecka.

Vidare krävs körningar i samband med installation av trygghetslarm och phonirolås. I nuvarande hemtjänstorganisation är tre personal utbildade som montörer. Lås, larm, larmkort och nycklar förvaras i säkra skåp på Stationsvägen 13, vilket innebär resa vid installation eller om larm eller lås skulle vara ur funktion.

Tid	Från	Till	En bil	Totalt	Antal bilar	Syfte	Tid
06:45						Rapport från natt	
07:10	Töllsjö	Töllsjö			3	Arbete hos brukare	
11:40	Töllsjö	Bollebygd	17	34	2	Hämta mat och utrustning till brukarna från Bollgården.	20x2=40
12:10	Bollebygd	Töllsjö	17	34	2	Återresa till Töllsjö	20x2=40
13:10	Töllsjö	Töllsjö			3	Arbete hos brukarna	
14:00	Stationsvägen	Töllsjö	17	17	1	Enhetschef besöker dag- och kvällspersonalen	20
		<b>Totalt dag</b>	<b>51</b>	<b>85</b>			<b>100 min</b>
17:00	Töllsjö	Stationsvägen	17	17	1	Enhetschef återgår till ordinarie arbetsplats	20
17:00	Töllsjö	Töllsjö			2	Start kvällspass	
17:00	Töllsjö	Töllsjö			2	Arbete hos brukarna	
20:30	Töllsjö	Stationsvägen	17	34	2	På väg till att avsluta kvällspass	
		<b>Totalt kväll</b>	<b>28</b>	<b>51</b>		<b>Totalt tid</b>	<b>20 min</b>
		<b>Totalt dag/kväll</b>	<b>68</b>	<b>136</b>			<b>120 min</b>

Tabellen redovisar enbart resor mellan Bollebygd och Töllsjö för att kunna jämföra organisationsalternativen.

## Brukarperspektiv

	Bollebygd	Svenljunga	Mark	Borås	Riket
<b>Helhetsomdöme</b>					
Brukarbedömning hemtjänst äldreomsorg - helhetssyn, andel (%)	98	76	89	87	86
<b>Inflytande och delaktighet</b>					
Brukarbedömning hemtjänst äldreomsorg - hänsyn till åsikter och önskemål, andel (%)	93	71	84	83	84
Brukarbedömning hemtjänst äldreomsorg - personalen kommer på avtalad tid, andel (%)	96	72	79	80	81
<b>Personal</b>					
Brukarbedömning hemtjänst äldreomsorg - förtroende för personalen, andel (%)	94	87	91	88	88
Brukarbedömning hemtjänst äldreomsorg - tillräckligt med tid, andel (%)	83	67	83	79	80

Källa: Jämföraren - Kolada 2023

Hemtjänsten i Bollebygds kommun är i mätningar mycket uppskattad. Med helhetsomdöme på 98% ligger kommunen i topp med så mycket som 20%-enheter högre än grannkommuner och

nästan 15% högre än riket. Jämförelsetal har tagits fram som visar ett antal siffror som bekräftar den gängse uppfattningen av att personalen gör ett mycket bra arbete. Runt år 2000 fanns ett hemtjänstdistrikt i Töllsjö som avvecklades på grund av dålig arbetsmiljö. Statistik över brukarnöjdhet har eftersökts från den tiden, men statistik från Socialstyrelsen handlar tyvärr enbart om antal brukare i hemtjänsten och inga omdömen.

## **Arbetsvillkor för kommunens medarbetare**

Medarbetare som intervjuats i utredningen uttrycker oro kring att arbetsmiljövillkoren skulle kunna försämrats med en hemtjänstlokal i Töllsjö. De upplever risker utifrån isolering och ensamarbete. En liten decentraliserad enhet med distansstyrning och arbetsledning på distans leder inte sällan till autonomi och informella strukturer. Genom schemaläggning finns det stor sannolikhet att enskilda medarbetare inte skulle träffa sin enhetschef på flera veckor. Ett fåtal medarbetare har uttryckt önskemål om en toalett. I enkäten som genomförts svarar 1 personal ja och 9 personal nej om att arbetsmiljön hade blivit bättre.

Enhetschef menar i intervju att Töllsjö inte är ett promenad- eller cykeldistrikt utan ett område som kräver bil. Personalen som arbetar där befinner sig antingen hos brukarna eller i tjänstefordonen på väg till nästa brukare. Möjligheten att åka till Stationsvägen 13 för toalettbestyr finns idag eftersom de sitter i sina bilar, men det är inget som görs i dagsläget. Inte heller centruppersonalen kommer till hemtjänstlokalen vid Stationsvägen 13 under arbetspassen för toalettbestyr trots att de arbetar i direkt närhet.

Medarbetare som intervjuats lyfter även att arbetsmiljön kan försämrats på grund av bristande informationsöverföring som skapar otrygghet i vårdarbetet. Team-möten där legitimerad personal träffar omvårdnadspersonal i brukarrelaterade frågor skulle kunna ske över videolänk men risker finns att kvalitet i mötena inte blir lika hög. Det dagliga informationsutbytet mellan omvårdnadspersonal och legitimerad personal är svårt att ersätta med digitala lösningar fullt ut och risk finns att exempelvis hudrodnad som hade lyfts i ett informellt korridorssamtal inte hade kommunicerats, vilket skulle kunna leda till trycksår eller andra vårdskador.

## **Tillgänglighet för kommuninvånare**

Inställelsetiden från att larmcentralen skickar ett skarpt larm till hemtjänsten till att personal är på plats hos brukaren som larmat är i nuvarande organisation 45 minuter. Det innebär att personalen har 45 minuter på sig att avbryta sitt arbete för att bege sig till brukaren som har larmat.

Större delen av dagen befinner sig personalen i Töllsjö och kan således omhänderta larmet skyndsamt. I samband med exempelvis lunchrast skulle det däremot bli en förändring med inrättande av ett hemtjänstkontor i Töllsjö. Den personal i Töllsjö som har larmansvar, har i nuvarande organisation måltidsuppehåll vilket innebär att denne är i tjänst under sin rast med larmjour. I dagsläget genomför personalen resa, rast och upphämtning av mat samt material mellan klockan 11.40-13.10. Skulle de däremot ta rast i Töllsjö och enbart resa för att hämta material och mat till brukarna skulle tiden de är borta från Töllsjö minska från 90 minuter till 60 minuter. Det skulle innebära större möjlighet att mer skyndsamt kunna befinna sig på plats hos brukare som larmat.



Under intervjuer framför dock personalen att det inte skulle bli någon skillnad för kommuninvånarna om ett hemtjänstkontor skulle inrättas. Hemtjänstpersonalen cirkulerar i Töllsjö i bil och vid larm finns nycklarna till brukarna i mobiltelefonen. Tidigare hade de behövt åka till Stationsvägen 13 för att hämta nycklar. Eftersom personalen cirkulerar i Töllsjöområdet tar de larmen när de arbetar och planerar om besöken efter omständigheterna. På frågan, i genomförd enkät till personalen, om tillgängligheten för kommuninvånarna till hemtjänsten i Bollebygds kommun skulle öka genom att inrätta ett hemtjänstkontor i Töllsjö svarar 2 personal ja och 8 personal nej.

I intervjuer har både personal och enhetschef förklarat att ett hemtjänstkontor inte är en besöksverksamhet. Det sker i dagsläget inga besök vid hemtjänstkontoret på Stationsvägen 13. Om kommuninvånarna har behov av att komma i kontakt med hemtjänsten finns det olika vägar. Önskar brukaren eller kommuninvånarna komma i kontakt eller ändra omfattning i sitt bistånd ringer de till biståndshandläggarna. Biståndshandläggarna kan man också besöka i Kommunhuset. Behöver brukaren omplanera sina besök ringer de till hemtjänstplanerarna. Har brukare eller anhöriga synpunkter på något ringer de till enhetschefen.

## Säkerhets- och miljöperspektiv

	Scenario 1	Scenario 2	Scenario 3
Antal kilometer per år mellan Töllsjö och Bollebygd	111 690 km	99 280 km	49 640 km (44,4%)
Co2 (140g/km)	15,6 ton	13,9 ton	6,9 ton

(Uträkning: km\*dag\*mån\*140g/km)

Utifrån ett miljöperspektiv skulle ett hemtjänstkontor i Töllsjö innebära att ett markant minskat klimatavtryck från kommunens sida. Det är dock svårt att avgöra om det i realiteten blir ett mindre klimatavtryck eftersom personalen ändå behöver ta sig till och från Töllsjö. Det innebär således en förskjutning från kommunen till personalen i klimatpåverkan. Undersökning visar ingen av den personal som arbetar i Töllsjö bor där. Nuvarande personalen bor i Rydal, Hyssna, Sjömarken och i Centrala Bollebygd. Vidare saknas regelrätt kollektivtrafik till Töllsjö. Det går dock att beställa specialtransport från Västtrafik till ordinarie biljettkostnad. Den typen av resor förbeställs och utförs vanligtvis av taxibilar.

Utifrån ett säkerhetsperspektiv är minskat bilåkande inte alltid tryggare givet vad alternativet innebär där cykel är bättre för miljön men ett mer osäkert transportmedel. För hemtjänsten innebär ett hemtjänstkontor i Töllsjö minskad bilkörning för de fordon som i nuvarande organisation trafikerar sträckan Bollebygd-Töllsjö. De färre antal milen handlar precis som i miljöuträkningen om färre transporter under arbetstid med tjänstefordon, men där personalen i realiteten troligtvis utsätts i lika stor utsträckning för risker då de transporterar sig till och från sin arbetsplats i egna fordon.

## Ekonomi

### Direkta kostnader

Direkta kostnader är kostnader som är direkt kopplade till val av organisation.

- Lokalkostnader

- Bil- och drivmedelskostnader
- Personalkostnader

### Lokalkostnader

Hyra lokal	Bollebo	Töllsjöskolan
Kallhyra/mån	8 051	1 006
	El, va, internet/mån	Lås 3 års avskrivning
Övriga kostnader	1 500	694
Totalt/mån	9 551	1 701
<b>Totalt/år</b>	<b>114 612</b>	<b>20 408</b>

Källa: Bollebo, Bollebygds kommun Teknik och serviceförvaltningen.

Tabellen visar två exempel på lokaler som skulle kunna vara aktuella för hemtjänsten att använda som lokal. Vid hyra av lokal från Töllsjöskolan ingår el, vatten och internet men tillkommer ombyggnation av lås- och larmsystem till en kostnad av cirka 25 000 kr per år, vilket i uträkningen avskrivs på 3 år till en månadskostnad på 694 kr per månad.

Lokal från Bollebo finns inte tillgänglig men uträkning är gjord utifrån när tilltänkt lokal blir ledig. Kontakt kommer då behöva göras med samhällsbyggnadsenheten för att se över detaljplan då nuvarande tillstånd inte tillåter verksamhet utan enbart bostad.

### Bil- och drivmedelskostnader

	Scenario 1	Scenario 2	Scenario 3
Kilometer per år	111 690 km	99 280 km	49 640 km (44,4%)
Drivmedelskostnad (18,50kr/l)	206 627 kr	183 668 kr	91 834 kr
Extra bil	-	-	60 000 kr
<b>Totalt</b>	<b>206 627 kr</b>	<b>183 668 kr</b>	<b>151 834 kr</b>

Uträkningen är gjord utifrån en bil som drar 1 liter per mil.

Mellan klockan 14.00–17.00 sker den så kallade överlappningstiden där kvällspersonalen börjar innan dagpersonalen slutat. Om kvällspersonalen ska kunna utföra arbetsuppgifter i Töllsjöområdet under den tiden behöver verksamheten införskaffa ytterligare ett fordon. I nuvarande organisation samplaneras fordonen där personalen som arbetar i Töllsjö lånar en bil från centrumområdet under senare delen av eftermiddagen. En ytterligare bil kostar cirka 60 000kr per år.

### Personalkostnader

	Uträkning
Timlön inklusive PO	280
Antal undersköterskor	1
Antal h/dag	1
Antal dag/år	365
<b>Kostnad ej utförd arbetstid</b>	<b>102 200</b>

Personalkostnader är det mest kostsamma inom verksamheten. En timmes outnyttjad tid per dag kostar verksamheten 102 200 kr.

Restiden sett till transporttid mellan Bollebygd och Töllsjö för personalen, skulle bli märkbart kortare med en hemtjänstlokal i Töllsjö. Uträkningen visar att 6 timmars arbetstid varje dag går åt till att transportera sig mellan Bollebygd och Töllsjö. Med ett hemtjänstkontor i Töllsjö skulle det innebära en minskning från 6 timmar till 2 timmar per dag, det vill säga drygt 400 000kr per år i personalkostnader. Det ska dock tilläggas att planeringen optimeras i scenario 1, där personalen även utför hembesök längs med resesträckan vilket gör att tiden inte är outnyttjad.

Hemtjänsten kan i nuvarande organisation nyttja flexibiliteten till att anpassa sig efter förändrade volymer. Personalen som arbetar i Töllsjö upptar ett större område än enbart Töllsjö. Om underlaget ökar i Töllsjö befinner de sig till större del där, samtidigt som de är viktiga resurser i andra områden när underlaget minskar. Skulle däremot ett hemtjänstkontor upprättas i Töllsjö, med målsättningen att minska antal transporter, skulle det också medföra att personalens underlag begränsas till brukare i Töllsjö vilket skapar mindre flexibilitet vid förändrade volymer. Det ökar risken för återkommande outnyttjad tid, där en timme per dag motsvarar drygt 100 000 kr per år.

Som exempel beskriver hemtjänsten att det i dagsläget finns brukare med beslut om växelvård, där brukaren varannan vecka befinner sig på korttidsenheten och varannan vecka har hemtjänst. När brukaren befinner sig i sitt ordinarie boende behövs omfattande hemtjänstinsatser, men när den är på korttidsenheten uppstår luckor i schemat där planerarna istället schemalägger omkring 50% kvällstjänst i centrala Bollebygd.

Förutsatt stadiga volymer kan planeringen i dagsläget förutse att åtminstone 4 timmar outnyttjad tid per dag skulle uppstå om personalen enbart ska utföra arbete i Töllsjödistriktet för att undvika resor. Vid beslut om växelvård ökas denna tid markant, där ytterligare outnyttjad tid varannan vecka uppstår. Med outnyttjad tid avses tid då personalen inte har arbetsuppgifter att utföra. 4 timmar per dag motsvarar en kostnad om drygt 400 000 kr per år. Kostnaden för de 50% av en kvällstjänst som inte kan nyttjas varannan vecka motsvarar drygt 200 000 kr per år. Totalt uppgår de direkta personalkostnaderna till 600 000 kr per år.

### **Indirekta kostnader**

Indirekta kostnader är kostnader som uppstår som en konsekvens av vald organisation. Dessa kostnader är svåra att ta med i en beräkning utan ska ses mer som ett observandum.

### **Personalomsättning**

Varken i enkäten eller vid intervjuerna har någon personal sagt att de vill arbeta uteslutande i Töllsjö.

Kostnader för ohälsa och personalomsättning kan uppstå som en konsekvens av ensamarbete. Eftersom kontinuitetsstrategin är att brukaren ska ha så få olika personal som möjligt kommer ensamarbetet koncentreras till ett fåtal medarbetare. Socialförvaltningen hade 15%

personalomsättning under 2023 men siffror för specifika yrkeskategorier finns inte framtagna. Personalomsättningens indirekta kostnader är till exempel nyrekrytering med introduktion, upplärning, låg initial produktivitet. Störning i den ordinarie verksamheten där personal som är kvar slits under tyngden av mindre kvalificerade vikarier, men också genom att värdefull kompetens försvinner.

Det finns goda skäl att lyfta problematiken med hög personalomsättning och sätta ljus på vilka faktorer som gör att den ligger på en hög nivå. Stabilitet i verksamhet skapar bättre förutsättningar för att metodiskt kunna identifiera utvecklingsområden och på sikt skapa en positiv trend. Exempel för Bollebygds kommun i en personalomsättningsekvation kan se ut på följande sett:

- a. 200 undersköterskor och vårdbiträden omräknat till heltid. Personalomsättningen (Socialförvaltningen 2023) var 15%. Medellönen är 28 000kr. Totala kostnader för en undersköterska (lön inklusive po-pålägg)  $28\ 000 * 12 * 1,4 = 470\ 400$  kr.
- b. Enligt ekvation är kostnad för personalomsättning 75% av medelårslönen:  
 $0,75 * 470\ 400 * 200 = 18\ 839\ 520$  kr.
- c. Minskas personalomsättningen till kommunsnittet till 10% innebär det en besparing för organisationen på drygt 6 miljoner kronor.

Källa: [Vad kostar personalomsättning? - Heartpace People Analytics](#)

## **Rekrytering**

Utmaningar kan uppstå beträffande rekrytering av tillsvidareanställd personal samt tillsättning av vikarier som behöver ta sig till arbetsplatsen i Töllsjö då det innebär krav på egen bil eller att personal förbeställer resa med Västtrafik. Resan innebär även en ytterligare kostnad för medarbetaren.

## **Effektivitet**

Risk finns för att personalens scheman inte blir lika effektivt planerade om personalen enbart ska arbeta i Töllsjö. I nuvarande organisation gör personalen besök på vägen mellan Bollebygd och Töllsjö. Flexibiliteten gör även att kvällspersonalen kan genomföra besök i centrala Bollebygd innan kvällspasset startar. Om medarbetarna som blir stationerade i Töllsjö ska få fulla schemarader under eftermiddagen behöver de kunna schemaläggas i centrala Bollebygd, men eftersom bilarna redan är upptagna behöver ytterligare bilar införskaffas. Den flexibilitet som centralisering innebär försvinner och utmaningar uppstår att fylla personalens schema.

## **Underlag**

Underlaget i Töllsjö rör sig om 25-30 brukare med cirka 400 timmar per månad. För att kunna skapa en effektiv drift krävs flexibilitet där scheman kan omplaneras och anpassas till aktuellt underlag och behov. Exempelvis ändras underlaget med kort varsel när brukare åker till sjukhus eller korttidsvistelse förändras, där planerarna i nuvarande organisation kan flytta personal till brukare i centrala Bollebygd för att fylla deras schemarader. På samma sätt flyttas centumpersonal till Töllsjö eller andra distrikt om vårdbehovet ökar. Skulle denna flexibilitet försvinna innebär det större risk för outnyttjad personaltid.

Omvärldsbevakning har utförts med Marks kommun. Marks kommun är en grannkommun med många små orter runt centralorterna Kinna/Skene, varför det är intressant att undersöka hur hemtjänsten är organiserad där. I Marks kommun får varje hemtjänstdistrikt budget fördelat utifrån behov med en grundbemanning mellan 10,1 årsarbetare till 17,2 årsarbetare. Behov av ny hemtjänstgrupp bedöms uppstå vid cirka 2000 timmar per månad. Det pågår ett arbete med att slå ihop två hemtjänstdistrikt på vardera 1000h respektive 900h för att nå upp till de effektivitetsmått som är beslutade ska gälla.

Antal invånare	Ort	Äldreboende/Hemtjänstdistrikt	Antal timmar hemtjänst utförd tid per månad
8400	Kinna	Kinnaborg	Över 2000h
	Kinna	Rönnäng	Över 2000h
6000	Skene	Lindäng	
2500	Fritsla	Solgård	
2400	Hyssna	Stomsåker	900h
2700	Örby	Dagcentral	
2300	Horred	Ekås	
3000	Björketorp	Dagcentral	
2200	Svansjö	Kullaby	
2900	Sätilla	Klockaregården	1000h
430	Töllsjö	Stationsvägen 13, Bollebygd	428h (mars 2024)

## Sammanfattning

Utredningen tar sikte på huruvida ett hemtjänstkontor i Töllsjö medför ökad tillgänglighet för kommuninvånare och förbättrade arbetsvillkor för kommunens medarbetare, samt inkluderar ett ekonomiskt perspektiv gällande kostnad för lokal respektive resor, brukarperspektiv samt miljöperspektiv. Sammanfattningsvis visar utredningen följande.

Beträffande brukarperspektiv framgår utifrån Koladastatistik från RKA att brukarnöjdheten i nuvarande hemtjänstorganisation är mycket hög. 15-20 procentenheter högre mot grannkommuner och riket i stort pekar på att kommunen inte bara utför sitt uppdrag gentemot invånarna på ett bra sätt utan att hemtjänsten når fram till dem vi är till för. Huruvida brukarnöjdheten skulle förändras med införande av ett hemtjänstkontor i Töllsjö är svårt att förutse. Det som lyfts i utredningen är visserligen att larm under vissa tider på dagen skulle kunna åtgärdas mer skyndsamt. Samtidigt framgår dock en ökad risk för patientsäkerheten till följd av bristande informationsöverföring och samarbete med legitimerad personal. Med en begränsad personalgrupp kan även risker kopplat till patientsäkerhet uppkomma då det kräver bredare kompetens hos varje personal. I nuvarande organisation kan viss personal utbildas särskilt i vissa avancerade vårdmoment eller delegeringar. I en mindre organisation där flexibiliteten saknas av att flytta personal dit deras kompetens behövs mest, kräver det att de totalt 5 personal som arbetar ska kunna täcka in samma bredd av kompetens som sina kollegor i Bollebygd.

Tillgängligheten för kommuninvånarna skulle inte förändras med ett hemtjänstkontor i Töllsjö då det ej utgör en besöksverksamhet. Om kommuninvånarna har behov av att komma i kontakt med hemtjänsten finns det olika vägar. Önskar kommuninvånarna komma i kontakt med hemtjänsten finns möjlighet att kontakta både enhetschefer, planerare och biståndshandläggare via telefon. Om kommuninvånare har behov av ett fysiskt möte sker inte det i hemtjänstlokalen till följd av sekretess, utan i möteslokal i Kommunhuset.

Avseende personalens egna inställning till ett eventuellt inrättande av hemtjänstkontor i Töllsjö framgår att 1 personal anser att arbetsmiljön hade förbättrats, medan 9 personal anser det motsatta. Personalen upplever risker utifrån isolering och ensamarbete. Genom ett hemtjänstkontor i Töllsjö där personalen börjar och slutar sina arbetspass skulle ensamarbete bli mer påtagligt. Dagtid skulle tre personal ha rast eller måltidsuppehåll och under kvällstid två personal. Beroende på schemaläggning skulle de träffas i olika omfattning, men överlag träffa betydligt färre kollegor än i nuvarande organisation där hela hemtjänsten är samorganiserad inklusive planerare, sjuksköterskor, rehabpersonal, chefer och andra funktioner inom socialförvaltningen. En liten decentraliserad enhet med distansstyrning och arbetsledning på distans leder dessutom inte sällan till autonomi och informella strukturer. Det skulle därav vara av särskilt vikt att enhetschef besöker hemtjänstkontoret regelbundet.

Vad gäller miljöperspektivet visar utredningen att ett hemtjänstkontor i Töllsjö skulle minska kommunens klimatavtryck då antalet körningar mellan Bollebygd och Töllsjö skulle reduceras markant. Säkerhetsmässigt ger det också en positiv påverkan då färre körningar minskar risken för olyckor under arbetstid. I realiteten blir det emellertid ett nollsummespel då ansvaret förskjuts till personalen och deras fritid. Personalen behöver ta sig till och från arbetet och eftersom det inte går kollektivtrafik till och från Töllsjö återstår bil. De miljö- och säkerhetsmässiga förbättringar som skulle kunna uppstå är om personalen bor i centrala Töllsjö och skulle kunna promenera till hemtjänstlokalen. Undersökning visar dock att personalen bor i Rydal, Hyssna, Sjömarken och i Centrala Bollebygd.

Det ekonomiska perspektivet av utredningen visar att kostnader för drivmedel skulle minska från drygt 200 000 kr till drygt 90 000 kr per år med ett hemtjänstkontor i Töllsjö. Däremot tillkommer kostnader för en extra bil då möjligheten att låna bil från annat distrikt försvinner, vilket motsvarar en kostnad om 60 000 kr per år. Vidare är val av lokal en viktig fråga då det skiljer sig mellan cirka 20 000 kr och 114 000 kr beroende på om lokalen skulle vara i befintliga lokaler som delas med skolverksamhet eller fristående. Den mindre kostsamma lokalen skulle, inräknat lokal, bil och drivmedel, totalt innebära en kostnad om 172 242 kr vilket är en besparing jämfört med nuvarande organisation. Utöver detta framgår dock att en hemtjänstlokal i Töllsjö, där personalen arbetar isolerat till Töllsjö för att undvika transporter, innebär outnyttjad personaltid som uppgår till 600 000 kr per år. Vidare ses risker utifrån indirekta kostnaderna kopplade till personalomsättning, sjukskrivningar, konflikter i autonoma arbetsgrupper som kan komma att bli kostsamma. Slutsatsen är att en hemtjänstlokal i Töllsjö enligt scenario 3 skulle bli dyrare än att fortsätta med nuvarande organisation.

Årliga kostnader	Scenario 1 – Nuvarande organisation	Scenario 3 – Hemtjänstlokal i Töllsjö
<b>Direkta kostnader</b>		
Lokalkostnad Bollebo	-	114 612
Lokalkostnad Töllsjöskolan	-	20 408
Drivmedelskostnader	206 627	91 834
Leasing ett extra fordon	-	60 000
Kostnad outnyttjad tid	-	600 000

<b>Säkerhet</b>		
Antal kilometer	111 690 km	49 640 km (44,4%)
<b>Arbetstid</b>		
Transporttid Bollebygd-Töllsjö	360 min	120 min
<b>Miljö</b>		
ton Co2	15,6	6,9

Tabellen visar jämförelse mellan nuvarande organisation och scenariot där en hemtjänstlokal hyrs i Töllsjö där personalen börjar och avslutar sina arbetspass.

## Bedömning

Första utredningen om att inrätta ett hemtjänstkontor i Töllsjö genomfördes 2022 *Dnr: SN2022/38*. Utredningen var kortfattad och tog sikte på antal timmar med slutsatsen att det inte var ekonomiskt fördelaktigt att decentralisera hemtjänstverksamheten. Den andra utredningen som genomfördes hösten 2023 *Dnr: SN2023/140*, var mer omfattande och utredde tillgänglighet för kommuninvånare och arbetsmiljövillkor för kommunens medarbetare. Även genom den utredningen konstaterade socialförvaltningen i att det inte är lönsamt med decentralisering, där varken kvalitet eller arbetsmiljövillkor bedömdes förbättras. Våren 2024 *Dnr: SN2023/140* utreds frågan på nytt men med ett fördjupat brukar-, ekonomi-, säkerhet- och miljöperspektiv.

Det som lyser igenom samtliga utredningar är att underlaget i Töllsjö är begränsat. 400 timmar per månad eller 25-30 brukare fördelat till 3 personal dagtid och 2 personal kvälltid är ett för litet underlag för att kunna bedriva en modern hemtjänstverksamhet. Nuvarande organisation samplanerar Töllsjödistriktet med Töllsjövägen, östra Hindås och delar av centrala Bollebygd. När antal hemtjänsttimmar ökar eller minskar planeras personalens scheman om till fler eller färre brukare på andra platser än Töllsjö. De ekonomiska vinsterna som går att prognostisera med ett hemtjänstkontor i Töllsjö är de minskade transportkostnaderna genom att stationera personal i Töllsjö. Dessa besparingar försvinner dock genom att inte kunna samplanera effektiva scheman. För att lösa utmaningen med att täcka personalens schema skulle personalen behöva göra pass i övriga Bollebygd, vilket innebär att syftet med ett eget distrikt och hög personalkontinuitet i Töllsjö försvinner.

Det som är viktigt att lyfta fram är att personalkostnader alltid är en äldreomsorgens dyraste utgift. När en verksamhet riskerar ej utnyttjad tid måste detta uppmärksammas. Utifrån genomförda uträkningar kostar en onyttjad arbetstimme per dag cirka 100 000 kr per år. Största fokus för en verksamhet behöver alltså vara att minimera ej utnyttjad tid. När schemarader är optimerade kan fokus flyttas till andra områden men om en omorganisering riskerar att generera tomma schemarader medför det stora ekonomiska risker.

Oavsett val av organisation är samplanering avgörande för hur effektivt de personella resurserna nyttjas. Ökar brukarnas behov av insatser behöver verksamheten snabbt växla upp för att möta behoven. På samma sätt är det viktigt att kunna växla ner när behovet minskar och resurserna bättre nyttjas på andra håll. I ljuset av detta bör inte frågan vara hur många hemtjänstlokaler som ska finnas i kommunen utan hur verksamheten på mest effektiva sätt kan utföra sitt uppdrag med den kvalitet som förväntas. Idag spänner hemtjänsten över hela kommunens gränser och samplanering sker med samtliga medarbetare och brukare för att nå så hög effektivitet som

möjligt. Bedömer verksamheten att det finns behov av lokaler på olika platser i kommunen för att bedriva äldreomsorg, så utgår det från brukarnas behov givet en effektivt planerad organisation med ekonomisk hushållning.

Utredningen visar att ett hemtjänstkontor i Töllsjö inte medför ökad tillgänglighet för kommuninvånare eller förbättrade arbetsvillkor för kommunens medarbetare. Brukarperspektivet skulle vara oförändrat eller försämrats. Det medför inte heller ekonomiska besparingar utan snarare ökade kostnader än i nuvarande organisation. Utredningen visar att kommunens miljöavtryck skulle minska och säkerheten kopplat till transporter skulle öka, men som ett resultat av att miljöavtryck och säkerhet istället förskjuts till medarbetarna när de transporterar sig till och från sin arbetsplats.

Sammanfattningsvis gör socialförvaltningen bedömningen att ett hemtjänstkontor inte bör inrättas i Töllsjö. Bedömningen grundar sig på att utredningen inte visar tillräckliga förbättringar i samband med en sådan förändring, samt att nuvarande organisation väl svarar upp emot de satta mål och mått som utgör kvalitet och effektivitet.

Socialförvaltningen Bollebygds kommun